

Utbildningsdepartementet
e-post: u.remissvar@regeringskansliet.se

REMISSVAR AVSEENDE REGERINGENS FORSKNINGS- OCH INNOVATIONSPOLITIK (U2023/01467)

Utbildningsdepartementet har genom remiss U2023/01467, daterad 2023-04-26, givit Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH) möjlighet att inkomma med underlag till regeringens forsknings- och innovationspolitik. Med anledning av det vill GIH avge följande remissvar.

GIH:s synpunkter

GIH är ett relativt litet, starkt fokuserat lärosäte inriktat mot utbildning och forskning i idrott, fysisk aktivitet och hälsa. Här bedrivs excellent forskning och utbildning om människan i rörelse utifrån såväl medicinska och naturvetenskapliga som humanistiska och samhällsvetenskapliga frågeställningar. Forskningen tar sin utgångspunkt i de samhällsutmaningar som identifierats inom fyra huvudsakliga kunskapsområden: *Organiserad idrott och prestationsutveckling, Skolämnet idrott och hälsa, Fysisk aktivitet, hållbarhet och hälsa* samt *Idrotten i samhället*.

Organiserad idrott och prestationsutveckling

Inom området Organiserad idrott och prestationsutveckling bedrivs forskning ur ett brett perspektiv. Tävlingsidrottens utveckling och starka betydelse på en internationell arena har medfört att verksamheten blivit alltmer kunskapsintensiv och beroende av forskning till exempel inom biomekanik, fysiologi och psykologi. Inom barn- och ungdomsidrotten har föreningsidrotten kommit att kompletteras med kommersiellt drivna verksamheter, varför frågor om deltagande och delaktighet under det senaste decenniet blivit alltmer relevanta. Området omfattar således hela det organiserade idrottsfältet, från elitnivå till breddidrott.

GIH är en stark nationell aktör och har tack vare framstående forskning också byggt upp ett brett nätverk med internationella idrottsförbund. Som exempel på GIH:s framstående position (och därmed Sveriges internationella rykte) kan nämnas att GIH spelar en betydande roll för organisationen World Athletics (f.d. Internationella friidrottsförbundet). World Athletics har ett strikt regelverk som reglerar gränser för typ och utformning av material inom olika friidrottsgrenar. Tack vare GIH:s forskning och kompetens på området har GIH kommit att fungera som kontrollinstans för att granska atleternas tävlingsskor. När exempelvis Armand Duplantis sätter nytt världsrekord i stavhopp, skickas hans skor till GIH för analys och utvärdering. Denna rutin gäller för samtliga nya världsrekord som sker inom den internationella friidrottsarenan.

Även inom parasporten har GIH:s forskning internationell betydelse, inte minst för de enskilda utövarna. Tack vare GIH:s forskningsinriktning finns idag projekt som bidrar med ny kunskap om hur man kan skapa såväl bättre resultat som bättre tillgänglighet inom parasport. Det är kunskap som kan omsättas till nytta för den enskilda individen, samhället i stort, inom utbildningsområdet samt generera i nya innovativa lösningar, produkter och idéer. I projektet finns goda exempel på hur specialiserad forskning inom en viss idrottsgren, via skalbara innovationer ökar möjligheten till ett rikare liv i rörelse även för människor utanför idrotten med liknande funktionsvariationer.

Inom den professionella toppidrotten finns stora kommersiella intressen där företag och organisationer i vissa fall kan bedriva egen forskning. GIH kan dock som oberoende och fristående lärosäte, och tillika statlig myndighet, bedriva oberoende forskning, även om den ofta sker i samverkan med företag och organisationer.

Fysisk aktivitet, hållbarhet och hälsa

Forskningen inom området Fysisk aktivitet, hållbarhet och hälsa tar sikte på såväl hälsofrämjande faktorer som den fysiska aktivitetens roll för sjukdomsförebyggande och rehabilitering. Högskolan är inne i ett intensivt skede, med en snabb kunskapsbildning om den fysiska aktivitetens betydelse för hälsa och människors möjligheter att utöva fysisk aktivitet på ett hållbart sätt. GIH har under senare år har blivit en allt starkare aktör beträffande frågeställningar kring medborgarnas allmänna hälsa. Vi känner väl till att det är en stor samhällsutmaning med bland annat stillasittandets problematik, en ojämlig hälsostatus och en ökande psykisk ohälsa.

Mot bakgrund av GIH:s erfarenhet av forskningsprojekt inom folkhälsoområdet, växte en önskan fram om att GIH skulle kunna ta ett större ansvar för att sammanföra olika forskare, företag och organisationer inom hjärnhälsofrågor kopplade till fysisk aktivitet. Tanken att GIH skulle kunna stå som värd för ett centrum för excellens resulterade i det projekt som invigdes 2021 och namngavs till E-PABS (Excellence in Physical Activity, healthy Brain functions and Sustainability)

Med etablerandet av E-PABS har GIH tagit initiativ till att etablera ett internationellt ledande och excellent centrum för forskare och företag som vill förstå sambandet mellan mönster av fysisk aktivitet och friska hjärnfunktioner ur ett hållbarhets- och livsperspektiv. Projektets mål är att strategiskt utveckla och konsolidera en solid infrastruktur för samarbeten gällande utbildning och forskning inom fysisk aktivitet för hjärnhälsa och hållbarhet av hög samhälls- och affärsrelevans.

E-PABS är ett bra exempel på hur GIH vill fördjupa kunskapssökandet, men samtidigt även ta ansvar för att bredda nätverken och därmed lyfta diskussionen kring samhällsviktiga frågor och problemställningar rörande folkhälsofrågor. Värt att nämna här är att Fysisk aktivitet på recept (FaR), en metod utvecklad av dåvarande Statens folkhälsoinstitut, till stora delar vilar på GIH:s forskning i ämnet. Forskningen och utvecklingen inom detta område är kanske mer aktuell än någonsin och har också resulterat i utbildningsprogram inom hälsopromotion vid GIH, samt har även haft betydelse för ämnesläroprogrammet i Idrott och hälsa vid GIH.

Forskningsprojektet Fysisk aktivitet för hälsosamma hjärnfunktioner bland skolungdomar, förkortat Hjärnhälsa i skolan, är även det ett samhällsrelevant och aktuellt område. Här tar forskningen avstamp i den växande psykiska ohälsan och försämrade skolresultat bland barn och ungdomar i Sverige och de flesta andra länder i västvärlden. Hjärnhälsa i skolan har samma grundfundament som ovan, men här är frågan mer direkt inställd på skolungdomar och skolmiljö. Projektet fokuserar på relationerna mellan fysisk aktivitet, stillasittande, kost och hälsosamma hjärnfunktioner bland skolungdomar, och hur fysisk aktivitet kan främja hjärnhälsa, både långsiktigt och hållbart i skolmiljön.

GIH har en rad samarbetspartners inom detta område, vilket säkerställer att ny kunskap når ut inom olika samhällssektorer. Bland olika företag och myndigheter kan nämnas Abbvie, BioArctic, SAAB, Avonova, Itrim, SATS, IKEA, Skandia Idéer för livet samt Risk och Hälsa, Konsumentföreningen Stockholm, Skanska, NCC, Folkhälsomyndigheten, Försvarsmakten och Livsmedelsverket.

Det senaste tillskottet av samhällsviktig forskning på GIH under samma paraply är det nyligen av Forte beviljade projektet WORK TOGETHER: Ett systembaserat forskningsprogram för att uppdatera företagshälsovården och minska hälsogapet. Här arbetar forskare från GIH tillsammans med Umeå universitet och Uppsala universitet, och i nära samarbete med samverkanspartners HPI Health Profile Institute och branschorganisationen Sveriges Företagshälsor. Därtill ingår en Advisory Board med tre internationellt ledande forskare inom området.

Det är glädjande att konstatera att GIH:s positionering i viktiga folkhälsofrågor har blivit alltmer framträdande, och högskolan ser fram emot att fortsätta denna utveckling.

Skolämnet Idrott och hälsa

Området Skolans idrott och hälsa präglas av frågan om barns och ungas behov av rörelse och den fysiska aktivitetens betydelse för hälsa och lärande. Inom området studeras de antaganden som framförts avseende betydelsen av fysisk aktivitet tillsammans med frågor som skolans organisationsform och dess betydelse för ämnet Idrott och hälsa. I ett bredare perspektiv skapas också goda förutsättningar för att lyfta frågeställningar kring kognition och perception

i skol- och lärandemiljön med Idrott och hälsa som bas.

GIH är även huvudlärosäte för ett flertal forskarskolor. Hållbar rörelseutbildning i förskolor och skolor, som är en utbildningsvetenskaplig forskarskola som syftar till att öka kunskapen kring de pedagogiska utmaningarna kring uppdraget att erbjuda daglig rörelse för barn och elever i förskolor och skolor. Skola, sport, skärm är en annan forskarskola vars syfte är att öka kunskapen om förhållandet mellan utbildning, fysisk aktivitet och digitala medier. Båda forskarskolorna finansieras genom bidrag från Vetenskapsrådet.

Kända data visar att hälsogapet ökar i Sverige och skolmiljön är en viktig arena för att skapa en långsiktig förändring av denna utveckling. GIH är stolta över att få driva den här typen forskarskolor, som på relativt kort tid skapar en bredare kunskapsbas kring aktuella samhällsproblem, vilket är en förutsättning för att påverka utvecklingen.

För att skapa en positiv förändring bland barn och unga ser GIH samverkan även med andra aktörer som en viktig del. Forskarskolor innehåller genom sin struktur ett stort mått av samverkan, och som beskrivits ovan har vi förmånen att kunna attrahera både företag och myndigheter till aktuell forskning.

Inom detta område finns även ett relativt stort överspill från den forskning som beskrivits ovan benämnt Hjärnhälsa i skolan. Forskningen i sig rör sig förvisso över större fält inom skolmiljön än inom skolämnet Idrott och hälsa. Inte desto mindre har projektet stor betydelse för just Idrott och hälsa genom fokuseringen på hur sambanden är och fungerar mellan fysisk aktivitet, stillasittande, kost och hälsosamma hjärnfunktioner. Resultaten av forskningen och projektet i sig har avgörande betydelse för skolämnets position tack vare fördjupad och aktuell forskning om hur fysisk aktivitet kan främja hjärnhälsa och därmed resa frågeställningar inom såväl kognition som perception i skolmiljön.

Mot bakgrund av GIH:s långa tradition av kunskapsbygge kring lärarutbildning genom både relevant forskning och forskarskolor, i kombination med vår långa historia av kvalitetssäkrad lärarutbildning inom Idrott och hälsa, ser GIH att vi kan spela en samordnande roll för metodikfrågor i landet.

Idrotten i samhället

Ett växande område med stor kraft att bidra till lösningar inom de stora samhällsutmaningar som råder är Idrotten i samhället. Inte minst barn- och ungdomsidrottens verksamhet har stor potential till inkluderingsarbete, fostran och för att lyfta demokratifrågor. Breddidrott, antingen organiserad, eller baserad på frivillig basis, kan inte ensamt lösa integrationsproblematik eller gängkriminalitet, men kan bidra till en meningsfull fritid som motvikt till destruktiva miljöer.

GIH har bred kunskap om området och har även insikt i vilka utmaningar som kan uppstå inom idrotten. Det handlar om att lyfta frågor kring ledarskap, inkludering, motverka kränkande beteende och andra fenomen som kan uppstå i en osund föreningskultur. GIH har ett brett nätverk och sedan lång tid tillbaka etablerat, goda kontakter med föreningslivet. Tillsammans bidrar högskolan till att på olika sätt bereda mark och skapa de bästa förutsättningarna för att fånga upp barn- och unga genom en välfungerande och inkluderande idrottsverksamhet.

På utbildningssidan kan nämnas det samarbete som GIH gör med Södertörns högskola i kandidatprogrammet Sports management. Här konkretiseras aktuell forskning inom såväl idrottsvetenskap, ekonomi, historia, ledarskap och organisation till ett utbildningsprogram som har stor attraktionskraft i samhället.

Ett annat konkret exempel på hur aktuell forskning kan nå ut i samhället är GIH:s samarbete med Generation PEP:s. Vi arbetar för att tillsammans kunna utveckla nya och enkla vägar till kunskapsspridning. Under senast året har en enkel webb-utbildning producerats av Generation PEP. Tanken är att nå en större målgrupp, som nödvändigtvis inte vare sig har tid, rätt ålder eller intresse för att kunna delta i högre utbildning eller ta till sig viktiga forskningsresultat på traditionell väg. För att nå både barn och ungdomar, och dess föräldrar har GIH (tillsammans med andra lärosäten) kvalitetssäkrat den fakta som Generation PEP:s webb-utbildning baseras på. Generation PEP har sedan arbetat vidare med andra aktörer, filmproducenter, programledare etc., för att kunna producera korta, men forskningsbaserade, kurser i syfte till att skapa förändring mot ett mer aktivt och hälsosamt liv.

Framtiden

Vi bedömer att GIH fortsatt med rätt förutsättningar kan utvecklas än mer till att utgöra samhällsviktigt centrum med både spets och bredd inom det idrottsvetenskapliga kunskapsfältet. Vår ambition är skapa ett samhällsrelevant nav och bidra till nya nätverkskonstellationer. GIH vill genom det tillgängliggöra ny kunskap och skapa god jordmån till att förverkliga forskningsbaserade innovationer och en internationellt konkurrenskraftig forskning. För GIH är det av största vikt att de forskningsetiska frågorna sätts högt på agendan och GIH är stolta över att ha representation i nationella nämnden för prövningar för oredlighet i forskning.

GIH ser ett flertal fördelar och möjligheter i att vara Sveriges enda fristående lärosäte inom området idrott, fysisk aktivitet och hälsa. GIH ser sig som ett excellent kompetenscentrum, dit såväl andra forskande lärosäten, intresserade företag och organisationer, internationella idrottsförbund och en intresserad allmänhet kan vända sig.

En betydande del av GIH:s pågående forskning är externfinansierad vilket vittnar om att GIH för att vara ett litet lärosäte har hög forskarkompetens i kombination med en hög trovärdighet som organisation. För att kunna fortsätta bidra till ny kunskap inom samhällsviktiga frågor menar GIH att det kan vara en god idé att se över balansen mellan de statliga forskningsanslagen i förhållande till den externa finansieringen, för att främja tillväxt inom samhällsviktig forskning. GIH vill belysa den inneboende problematik som består i att dagens basanslag för forskning i kombination med krav på sam- och medfinansiering från vissa finansiärer inte sällan leder till att de egentliga strategiska beslut som torde vara statens flyttas till aktörer utanför lärosätena. Det finns i dagens system därmed en inneboende risk att statens garantier för oberoende och fristående forskning undergrävs. Här skulle sannolikt större basanslag skapa bättre förutsättningar för att staten ska kunna säkerställa att den statligt finansierade forskningen verkligen är fri och obunden.

GIH menar även att det finns en stor regional spridning av forskning och utbildning inom rörelse och hälsa. Det i sig är inte problematiskt, men GIH anser å andra sidan att det kan vara svårt för externa samhällsaktörer, såväl organisationer som individer, att hitta rätt ingång till områden som berör just detta område. Det skulle kunna lösas med en ny struktur för samordning inom högskolesektorn där GIH i egenskap av Sveriges enda fristående lärosäte inom fältet på ett naturligt sätt kan ta ansvar för samordning och koordinering.

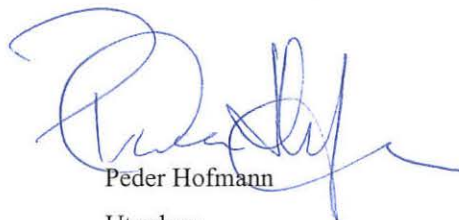
GIH vill fortsatt ta en aktiv roll för att initiera nya projekt och söka efter ny kunskap som svar på samhällets olika utmaningar. Med kompetens och nätverksbyggande inom ett forskningsfält som spänner brett – från folkhälsofrågor till prestationsforskning inom elit- och breddidrott, via de viktiga utmaningarna som finns inom skolans värld, och inom samhället i vidare mening, ser GIH att vår unika position som Sveriges enda fristående lärosäte inom idrottsvetenskap kan växa till att bli ett tillförlitligt nav inom rörelse och hälsa.

GIH ser fram emot att ta ett nationellt ansvar i en sådan roll.

Stockholm som ovan

Per Nilsson
Rektor

Peder Hofmann
Utredare